



VERBINDERSVANMENS&RUIMTE

Evaluatieonderzoek

Dorpsspiegels gemeente Opsterland

10 december 2025



Samenvatting

Elke vier jaar meet de gemeente Opsterland hoe inwoners de leefbaarheid in de dorpen ervaren. De resultaten worden gepresenteerd in de Dorpsspiegels. De Dorpsspiegels bevatten vragen over thema's als wonen, onderwijs, bewegen, gezondheid, ontmoeten, voorzieningen en zorg. In 2026 staat een nieuwe ronde gepland, maar uit eerdere ervaringen blijkt dat de methode tegen grenzen aanloopt: de respons neemt af en bepaalde doelgroepen (zoals jongeren) zijn ondervertegenwoordigd in de respons.

Om de toekomstbestendigheid van de Dorpsspiegels te onderzoeken, is een evaluatie uitgevoerd in samenwerking met de Plaatselijke Belangen, beleidsmedewerkers, het beleidsmanagement en het college van burgemeester en wethouders. Daarnaast is een benchmarkanalyse uitgevoerd op basis van drie instrumenten die elders de ervaren leefbaarheid meten: de Leefplekometer, het Burgerbelevingsonderzoek Meppel en het Rotterdams Wijkprofiel.

Uit de analyse blijkt dat de huidige Dorpsspiegels inhoudelijk te algemeen zijn, op dit moment onvoldoende aansluiten bij actuele thema's en de diversiteit van de doelgroepen. De uitvoering wordt onder andere beperkt door de geringe representativiteit, de vorm van het instrument en de frequentie van uitvoeren. Het gebruik van de Dorpsspiegels is beperkt binnen het gemeentehuis, terwijl Plaatselijke Belangen het instrument vaker toepassen, bijvoorbeeld bij het opstellen van dorpsvisies.

Op basis van deze conclusies zijn verschillende aanbevelingen geformuleerd. Enkele belangrijke voorbeelden zijn het actualiseren van de thema's en vragen in samenwerking met de verschillende beleidsdomeinen, het vergroten van de respons door inwoners via diverse kanalen te benaderen en/of het gericht benaderen van ondervertegenwoordigde groepen inwoners via steekproeven. Daarnaast is geadviseerd een aparte module voor inwoners onder de 18 jaar te maken en deze via sociale media te verspreiden. Daarnaast wordt aanbevolen de Dorpsspiegels beter te integreren in de beleidscyclus en de Dorpspetearen kort na de Dorpsspiegels te organiseren, waarbij de uitkomsten van beide methoden in één overzichtelijke weergave worden gecombineerd.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
2. Onderzoeksopzet	5
2.1 Hoofd- en deelvragen	5
2.2 Onderzoeksmethoden	5
3. Analyse van de resultaten	7
3.1 Focusgroep college van burgemeester en wethouders	7
3.2 Focusgroep beleidsmanagement	8
3.3 Interviews beleidsmedewerkers gemeente	9
3.4 Enquête en bijeenkomst Plaatselijke Belangen	11
3.5 Benchmarkanalyse	14
3.5.1 Methoden	14
3.5.2 Thema's	16
4. Conclusies en aanbevelingen	17
5. Bijlagen	21
5.1 Stellingen focusgroepen	21
5.1.1 Stellingen focusgroep college van burgemeester en wethouders	21
5.1.2 Stellingen focusgroep beleidsmanagement	21
5.2 Vragen interviews beleidsmedewerkers	21
5.2.1 Vragen beleidsmedewerkers met ervaring met de Dorpsspiegels	21
5.2.2 Vragen beleidsmedewerkers zonder ervaring met de Dorpsspiegels	22
5.3 Enquête Plaatselijk Belang	23
5.4 Vragen bijeenkomst Plaatselijk Belang	25

1. Inleiding

Sinds 2006 brengt de gemeente Opsterland elke vier jaar in kaart hoe inwoners de leefbaarheid in hun dorpen ervaren. De resultaten worden gebundeld in de Dorpsspiegels, die informatie bevatten over thema's als wonen, onderwijs, bewegen, gezondheid, ontmoeten, voorzieningen en zorg. Voor 2026 staat een nieuwe ronde gepland, maar uit eerdere ervaringen blijkt dat de huidige methode tegen beperkingen aanloopt: de respons neemt af en bepaalde doelgroepen, zoals jongeren, zijn ondervertegenwoordigd.

In opdracht van de gemeente Opsterland zijn de Dorpsspiegels in hun huidige vorm geëvalueerd en is onderzocht hoe het instrument toekomstbestendig kan worden ingezet. Bij het onderzoek zijn de Plaatselijke Belangen van Opsterland, beleidsmedewerkers, het beleidsmanagement en het college van burgemeester en wethouders intensief betrokken. Daarnaast is via een benchmarkanalyse gekeken hoe elders in Nederland de ervaren leefbaarheid wordt gemeten en welke lessen hieruit getrokken kunnen worden.

De bevindingen van de evaluatie en de benchmarkanalyse zijn samengebracht in deze rapportage. Op basis van deze inzichten zijn concrete aanbevelingen geformuleerd voor de toekomstige ontwikkeling en toepassing van de Dorpsspiegels.

2. Onderzoeksopzet

2.1 Hoofd- en deelvragen

In het onderzoek wordt de volgende hoofdvraag beantwoord:

In hoeverre voldoet de methodiek van de Dorpsspiegels aan de wensen en behoeften van de gemeente Opsterland en de Plaatselijke Belangen?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, zijn de Dorpsspiegels geëvalueerd vanuit vier invalshoeken: inhoud, uitvoering, gebruik en alternatieven. Op basis van deze invalshoeken zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- **Inhoud:** In hoeverre zijn de vragen in de huidige Dorpsspiegels nog relevant en actueel, sluiten ze aan bij de thema's die leven onder inwoners, ambtenaren en bestuurders en in hoeverre zijn ze aanvullend op online beschikbare data?
- **Uitvoering:** Hoe effectief is de huidige uitvoering van de Dorpsspiegels, met speciale aandacht voor de mate waarin de respondenten alle inwoners vertegenwoordigen, de manier van uitnodigen en de rol van de Plaatselijke Belangen?
- **Gebruik:** In hoeverre worden de uitkomsten van de Dorpsspiegels door ambtenaren en Plaatselijke Belangen gebruikt?
- **Alternatieven:** Welke alternatieve werkwijzen worden aangeraden door beleidsmedewerkers, beleidsmanagement, het college van burgemeester en wethouders en door Plaatselijk Belang? Welke alternatieven worden elders in Nederland gebruikt?

2.2 Onderzoeksmethoden

Om het onderzoek uit te voeren, zijn verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd. Allereerst zijn het college van burgemeester en wethouders en het beleidsmanagement afzonderlijk via twee aparte focusgroepen bevestigd over de Dorpsspiegels. Tijdens deze sessies kregen de deelnemers een aantal stellingen voorgelegd en konden zij aangeven of ze het eens, oneens of niet eens/niet oneens waren met de stelling door een groen, rood of oranje kaartje omhoog te houden. De stellingen zijn opgenomen in bijlagen 5.1.1 en 5.1.2.

Daarnaast zijn beleidsmedewerkers uit diverse domeinen in duo's geïnterviewd. Hierbij is onder andere besproken in welke mate zij de Dorpsspiegels in hun werk gebruiken en welke thema's volgens hen nog ontbreken in de huidige Dorpsspiegels. Er zijn twee verschillende vragenlijsten gemaakt. Eén vragenlijst voor beleidsmedewerkers die ervaring hebben met de Dorpsspiegels en één vragenlijst voor beleidsmedewerkers zonder ervaring met de Dorpsspiegels. De vragenlijsten voor de beleidsmedewerkers met en zonder ervaring met de Dorpsspiegels zijn opgenomen in bijlagen 5.2.1 en 5.2.2.

Daarnaast zijn de Plaatselijke Belangen bij het onderzoek betrokken. Eerst zijn zij via een enquête bevestigd over hun ervaringen met de Dorpsspiegels, de aansluiting van de thema's op de lokale belevingswereld, het bereik van verschillende doelgroepen en het gebruik van de resultaten binnen het dorp. De uitkomsten zijn daarna met de Plaatselijke Belangen besproken tijdens een bijeenkomst. Tijdens deze bijeenkomst zijn gesprekken gevoerd in kleine groepen met drie tot vier Plaatselijke Belangen. De enquête voor de Plaatselijke Belangen is opgenomen in bijlage 5.3 en de tijdens de bijeenkomst besproken vragen in bijlage 5.4.

Tenslotte is een benchmarkanalyse uitgevoerd van drie instrumenten die elders in Nederland worden gebruikt om lokaal de ervaren leefbaarheid te meten: de Leefplekmeter, het Burgerbelevingsonderzoek van gemeente Meppel en het Rotterdams Wijkprofiel. Bij deze analyse is gekeken naar de methoden en thema's van de drie instrumenten. De benchmarkanalyse leverde inspiratie op voor mogelijke aanpassingen aan de Dorpsspiegels.

3. Analyse van de resultaten

Alle verzamelde informatie is samengebracht en geanalyseerd, zodat een geïntegreerd beeld ontstaat van de sterke punten, knelpunten en verbeteropties van de Dorpsspiegels. De analyse van de focusgroepen zijn ingedeeld in de vier thema's: inhoud, uitvoering, gebruik en alternatieven. Hetzelfde geldt voor de interviews, echter is hier het thema 'alternatieven' geïntegreerd in de andere thema's. De analyse van de enquête en de bijeenkomst voor de Plaatselijk Belangen is gestructureerd aan de hand van de vragen van de enquête.

3.1 Focusgroep college van burgemeester en wethouders

Inhoud

De meeste collegeleden gaven aan dat de Dorpsspiegels een goed beeld geven van hoe inwoners de leefbaarheid ervaren. Tegelijkertijd werd opgemerkt dat het beeld soms te algemeen is. Jongeren zijn ondervertegenwoordigd; vooral oudere inwoners reageren. Wel werd erkend dat de reacties van betrokken inwoners waardevol zijn. Eén van de collegeleden nuanceerde: *"De Dorpsspiegels laten niet zien wat álle inwoners vinden, maar wel wat ínwoners vinden."*

Qua thematiek werd aandacht gevraagd voor sociale veerkracht en veiligheid. Ook recreatie zou een prominentere plek moeten krijgen in de Dorpsspiegels. Uit het gesprek kwam het belang van sociale cohesie en de dorpsidentiteit naar voren. Volgens de collegeleden ligt hierin de meerwaarde van de Dorpsspiegels: *"Mensen kiezen bewust voor een dorp; dat mogen we ook uitstralen."*

Er zijn kanttekeningen geplaatst bij de rapportages van de Dorpsspiegels; deze bevatten veel citaten die het beeld te sterk kleuren. De wens is om het verhaal achter de citaten beter uit te werken en dit neutraler te formuleren.

Er is voorgesteld om meer vragen meer in de vorm van dilemma's te stellen. Iedereen wil meer woningen, recreatiemogelijkheden en betere infrastructuur, maar het wordt pas interessant wanneer duidelijk wordt wat inwoners het belangrijkste vinden, aldus het college.

Uitvoering

De uitvoering van de Dorpsspiegels is minder uitgebreid besproken in deze focusgroep. Er is genoemd dat het mogelijk een goed idee zou zijn om de Dorpsspiegels gelijk te laten lopen met de vierjarige politieke cyclus.

Een belangrijk punt voor het college is de representativiteit van de Dorpsspiegels. *"Mensen die tevreden zijn hoor je niet. Hoe geef je die een stem?"* Een mogelijke oplossing die genoemd werd, is een deur-tot-deurbenadering zoals eerder werd gedaan in samenwerking met de Plaatselijke Belangen.

Gebruik

Het gebruik van de Dorpsspiegels binnen de gemeentelijke organisatie kan volgens de collegeleden worden verbeterd. De huidige uitkomsten worden soms als te algemeen ervaren, waardoor ze niet altijd direct toepasbaar zijn in beleid.

Een belangrijk aandachtspunt is de borging binnen de organisatie. Meerdere collegeleden gaven aan dat veel ambtenaren, met name nieuwe collega's, waarschijnlijk niet bekend zijn met de Dorpsspiegels. Als verbeteringen werden genoemd: structurele verankering in de organisatie,

opname in het inwerkprogramma, jaarlijkse bespreking in teamoverleggen en actieve communicatie over de beschikbaarheid van de resultaten. Het gewenste beeld is dat de Dorpsspiegels een doorlopend onderdeel vormen van de beleidscyclus.

Daarnaast werd benadrukt dat informatie op dorpsniveau waardevol is, gezien de verschillen tussen de dorpen in de gemeente Opsterland. Tegelijkertijd wordt beleid gemeentebreed gemaakt. Dit vraagt om een balans tussen dorpspecifieke inzichten en het genereren van een overkoepelend beeld. De Dorpsspiegels kunnen volgens het college worden gebruikt voor zowel het maken van gemeentelijk beleid als het ondersteunen van initiatieven op dorpsniveau.

Alternatieven

Tot slot is besproken of andere instrumenten beter zouden aansluiten bij de behoeften van de gemeente. De meeste collegeleden vinden het zinvol om dit te verkennen, maar niet als directe vervanging van de Dorpsspiegels. Het college is geen voorstander van het afschaffen van de Dorpsspiegels.

De Dorpsspiegels worden gezien als een waardevolle bron van informatie. De vraag is vooral hoe deze informatie optimaal kan worden benut en in welke combinatie met andere bronnen het instrument de meeste meerwaarde biedt. Het college ziet de Dorpsspiegels als onderdeel van een bredere kennisbasis over leefbaarheid, waarin meerdere bronnen elkaar aanvullen.

3.2 Focusgroep beleidsmanagement

Inhoud

Het beleidsmanagement geeft aan de inhoud van de Dorpsspiegels niet goed te kennen. Dit is een aandachtspunt voor de toekomst: de inbedding van de Dorpsspiegels op alle niveaus binnen de gemeentelijke organisatie.

Uitvoering

Volgens het beleidsmanagement beperkt de vierjaarlijkse cyclus van de Dorpsspiegels de actualiteit van de gegevens. Daarnaast zijn representativiteit en het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen, zoals jongeren en minder actieve inwoners, cruciale voorwaarden voor bruikbare resultaten. Het beperkte bereik onder jongeren hangt volgens de directie en het management samen met de manier waarop de Dorpsspiegels nu worden uitgevoerd.

Gebruik

Het gebruik van de Dorpsspiegels binnen de organisatie wordt nu als te beperkt ervaren. Het instrument wordt wel toegepast, maar niet volledig benut, aldus het beleidsmanagement.

Een deel van het beleidsmanagement gaf aan de term 'Dorpsspiegels' te kennen, maar na hun start geen informatie meer te hebben ontvangen over de toepassing ervan. Bekendheid met inhoud, opvolging en praktische inzet ontbreekt grotendeels. Het beperkte gebruik hangt volgens het beleidsmanagement samen met onzekerheid over representativiteit, actualiteit en positionering ten opzichte van andere instrumenten.

Een stelling over de verhouding tussen kosten en opbrengsten leverde een verdeeld beeld op. De kosten voor het uitvoeren van de Dorpsspiegels bedragen €50.000. Het beleidsmanagement benadrukte dat deze kosten gerechtvaardigd zijn wanneer het instrument daadwerkelijk wordt gebruikt waarvoor het bedoeld is. Daarbij werd aangegeven dat ook de inzichten uit de interviews met beleidsmedewerkers bepalend zijn, omdat zij de resultaten in het dagelijks werk verwerken.

Unaniem werd het schaalniveau van het dorp als passend beoordeeld. Het meten van de leefbaarheid op dorpsniveau maakt verschillen tussen de dorpen zichtbaar en helpt belangen af te wegen. Tegelijkertijd werd gewezen op het belang van realistische verwachtingen: kleine dorpen kunnen niet op alle terreinen volledig voorzienend zijn, terwijl tegelijkertijd flexibiliteit nodig is om actuele vraagstukken zoals woningtekort, energietransitie en druk op de zorg op te pakken.

Alternatieven

Het management benadrukte dat de Dorpsspiegels vooral geschikt zijn voor gemeentebreed beleid, terwijl Doarpspetearen en Dorpsfoto's juist meer dorps specifiek kunnen worden ingezet. De instrumenten moeten elkaar aanvullen en niet overlappen, aldus het beleidsmanagement.

3.3 Interviews beleidsmedewerkers gemeente

Inhoud

Uit vrijwel alle interviews blijkt dat de huidige Dorpsspiegels inhoudelijk als verouderd worden beschouwd. De thema's sluiten onvoldoende aan bij de actuele leefwereld van inwoners en bij de beleidsopgaven van de gemeente. Er is behoefte aan meer focus op hedendaagse thema's, zoals mentale gezondheid, ouderenzorg, woningaanbod en duurzaamheid.

Daarnaast gaven verschillende beleidsmedewerkers aan dat zij behoefte hebben aan actuele data. De Dorpsspiegels worden slechts eens per vier jaar gehouden en zijn daardoor niet altijd up-to-date. Beleidsmedewerkers willen graag weten wat er nú speelt. Medewerkers van het Dorpenteam noemden thematische peilingen als mogelijke oplossing om tussentijds inzicht te krijgen in actuele ontwikkelingen.

Gebrek aan diepgaande informatie

De gegevens uit de Dorpsspiegels worden vaak als te algemeen ervaren om als basis voor concrete beleidskeuzes te dienen. Per thema worden relatief weinig en oppervlakkige vragen gesteld, waardoor diepgaande inzichten ontbreken.

De informatie is noch gedetailleerd, noch gebaseerd op grote aantallen respondenten. Volgens een strategisch adviseur leveren de Doarpspetearen meer waardevolle informatie op: *"De Dorpsspiegels zijn een soort middenweg, waardoor we er net niets mee kunnen."*

Veel beleidsmedewerkers maken gebruik van data van de GGD of DataFryslân, die doorgaans voldoende informatie bieden voor hun werkzaamheden. Wanneer specifieke gegevens ontbreken in deze grotere datasets, blijken deze ook niet beschikbaar in de Dorpsspiegels vanwege de algemene opzet.

Hoewel het ophalen van informatie per dorp in theorie waardevol is voor dorpsgericht beleid, komen verschillen tussen dorpen in de uitkomsten nauwelijks naar voren. Als er verschillen zijn, zijn deze vaak eenvoudig te verklaren: *"Het is logisch dat inwoners in een dorp zonder school minder tevreden zijn over de toegang tot onderwijs dan in een dorp mét school."*

Doelgroepgerichte inhoud

Uit de interviews blijkt dat thema's en formuleringen onvoldoende aansluiten op de leefwereld van verschillende doelgroepen. Een uniforme vragenlijst vangt nu onvoldoende het hele plaatje en er is duidelijk behoefte aan verschillende vragen voor verschillende doelgroepen.

Uitvoering

Veel geïnterviewde beleidsmedewerkers geven aan dat de uitvoering van de Dorpsspiegels niet optimaal is. Hierdoor worden niet alle doelgroepen bereikt en blijven de resultaten beperkt in diepgang, mede doordat het instrument uitsluitend uit enquêtes bestaat. Daarnaast speelt enquêtemoeieheid een rol: inwoners worden via diverse kanalen bevraagd, waardoor de bereidheid om ook aan de Dorpsspiegels deel te nemen afneemt.

Bereik van verschillende doelgroepen

De huidige Dorpsspiegels worden als te lang, tekstgericht en weinig uitnodigend ervaren. Er is brede steun voor kortere, toegankelijke en visueel aantrekkelijke versies met infographics, foto's en geografische kaarten. Dit vergroot de toegankelijkheid voor verschillende doelgroepen. Jongeren vragen om een andere benadering dan ouderen, met eigentijdse thema's en een luchtigere toon. Digitale varianten via sociale media of scholen kunnen jongeren beter bereiken, terwijl papieren versies geschikt blijven voor oudere doelgroepen. Maatwerk per doelgroep is noodzakelijk.

Beperkte representativiteit

Alle respondenten benoemen representativiteit als knelpunt. De respons komt voornamelijk van 45-plussers en relatief hoogopgeleide inwoners, groepen die vaak al actief zijn in het dorp. Jongeren, gezinnen en inwoners met een migratieachtergrond zijn sterk ondervertegenwoordigd. Beleidsmedewerkers uit het domein Opgroeien en Gezondheid verklaren het lage aantal jongeren dat de enquête invult met de vorm en toon van de vragenlijsten, die jongeren niet aanspreken. Bovendien worden vaak huishoudens aangeschreven en niet jongeren zelf. Aanbevolen wordt om leeftijdsspecifieke vragen te ontwikkelen, het taalgebruik aan te passen en andere verspreidingskanalen te benutten, zoals scholen, sociale media en thematische peilingen.

Rol van Plaatselijk Belang

Een breed gedeelde aanbeveling is om Plaatselijk Belang opnieuw een actieve rol te geven bij de uitvoering. In het verleden hielpen de Plaatselijke Belangen bij de verspreiding en het ophalen van vragenlijsten, wat de betrokkenheid en respons aanzienlijk vergrootte. Tegenwoordig is hun rol onduidelijk of verschilt sterk per dorp.

Gebruik

De meeste beleidsmedewerkers geven aan dat zij de Dorpsspiegels zelden of nooit raadplegen in hun dagelijkse werk. De belangrijkste redenen zijn de oppervlakkigheid van de data, de beschikbaarheid van uitgebreidere openbare datasets en de beperkte vindbaarheid van de Dorpsspiegels. Beleidsmedewerkers Wonen gebruiken de Dorpsspiegels indirect via dorpsvisies, die deels op de Dorpsspiegels zijn gebaseerd.

De toekomstige gebruiksmogelijkheden verschillen per beleidsdomein. Binnen het Sociaal Domein zien medewerkers in sommige gevallen nog een rol voor de Dorpsspiegels, bijvoorbeeld wanneer specifieke informatie elders niet beschikbaar is. Andere afdelingen geven aan dat zij hun werk goed kunnen uitvoeren zonder de Dorpsspiegels. Wel wordt aangegeven dat inhoudelijk sterkere, diepgaandere en actuelere Dorpsspiegels het gebruik zouden stimuleren.

Het Dorpenteam beschouwt de Dorpsspiegels in de huidige vorm als overbodig, omdat zij via de Doarpspetearen meer gedetailleerde informatie verkrijgen. Tegelijk erkennen zij dat deze kennis vaak onvoldoende wordt vastgelegd of gedeeld met andere afdelingen waardoor deze kennis in mindere mate door andere afdelingen gebruikt kan worden. Ook andere geïnterviewden benoemen dat de interne structuur onvoldoende stimuleert om data te delen, waardoor informatie vaak ongebruikt

blijft. Een genoemde suggestie is om per afdeling een verantwoordelijke aan te wijzen voor het verspreiden en benutten van resultaten.

Een aanvullende reden voor het beperkte gebruik van de Dorpsspiegels door beleidsmedewerkers is dat de Dorpsspiegels informatie op dorpsniveau bieden, terwijl er momenteel weinig dorp-specifiek beleid wordt gemaakt. De gemeente heeft wel de ambitie om dit te vergroten. Ook verschillen momenteel de uitkomsten per dorp nauwelijks, wat deels te verklaren is door de algemene aard van de vragen. Hierdoor ontstaat vooral een algemeen beeld, dat beperkt bruikbaar is voor dorp specifieke keuzes.

Verwachtingen van inwoners

Een belangrijk aandachtspunt is het voorkomen van onrealistische verwachtingen bij inwoners. Beleidsmedewerkers benadrukken dat terughoudendheid nodig is bij het uitvragen van onderwerpen waarop in beleid geen vervolg wordt gegeven. Vragen over gevoelige thema's kunnen verwachtingen wekken; als hier geen zichtbare actie op volgt, schaadt dit het vertrouwen. Daarom is het van belang vooraf aan inwoners duidelijk te maken waarom bepaalde vragen worden gesteld en hoe de resultaten worden gebruikt.

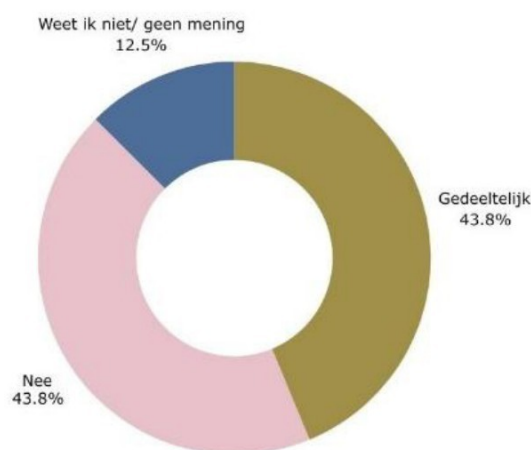
3.4 Enquête en bijeenkomst Plaatselijke Belangen

Onder de Plaatselijke belangen is een enquête uitgezet. Veertien van de vijftien Plaatselijk Belang hebben de enquête ingevuld. De spreiding over de gemeente is daarom breed. De volgende Plaatselijke belangen hebben de vragenlijst ingevuld: Beetsterzwaag, Frieschepalen, Gorredijk, Hemrik, Jonkerslân, Langezwaag, Lippenhuizen, Luxwoude, Nij Beets, Olterterp, Siegerswoude, Terwispel, Tijnje, Ureterp en Wijnjewoude. Op basis van de enquête zijn in een bijeenkomst gesprekken gevoerd met de Plaatselijke Belangen. De gesprekken met de Plaatselijke Belangen bevestigden over het algemeen de resultaten uit de enquête.

Bereik van alle doelgroepen

Geen van de Plaatselijke Belangen vindt dat alle doelgroepen in het dorp voldoende worden bereikt. De antwoorden verdelen zich in gelijke delen van zeven over 'nee' en 'gedeeltelijk' en twee respondenten geven aan het niet te weten of geen mening te hebben, zie figuur 1. In de toelichtingen komt een herkenbaar patroon naar voren. Jongeren worden vaak genoemd als ondervertegenwoordigde groep. Daarnaast blijven inwoners die wonen in het buitengebied en mensen die moeite hebben met het invullen van vragenlijsten regelmatig uit beeld. Interessant is dat één bestuur aangeeft dat zowel jongeren als ouderen vermoedelijk niet voldoende hebben meegedaan, waar elders juist wordt benoemd dat ouderen relatief vaak meedoen. Ook klinkt regelmatig dat 'bereikt worden' niet hetzelfde is als reageren: mensen zien de vragenlijst wel, maar reageren daar niet altijd op.

Figuur 1: Bereik doelgroepen



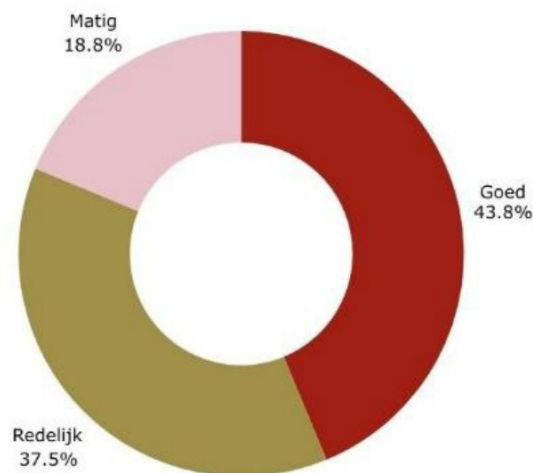
Bron: Rosegaar (2025)

Aansluiting thema's op de belevingswereld

Wat betreft de inhoudelijke aansluiting is het beeld evenwichtiger: zeven besturen geven aan dat de thema's en vragen 'goed' aansluiten op wat er leeft in de dorpen en zes besturen geven aan dat de aansluiting 'redelijk' is (figuur 2). Opvallend is dat niemand 'slecht' heeft ingevuld. De respondenten die niet 'goed' hebben ingevuld hebben in de toelichting aangegeven waar ruimte is voor verbetering. Besturen missen soms thema's die lokaal leven of vinden de vragen te algemeen geformuleerd.

Thema's die volgens de Plaatselijke Belangen onvoldoende terugkomen zijn verkeerssituaties en fietsveiligheid, parkeren, woningbehoefte, bereikbaarheid van voorzieningen en duurzaamheid. Tijdens de bijeenkomst gaven sommige Plaatselijke Belangen aan dat het waardevol zou zijn om bewoners op een kaart te laten aangeven waar de veiligheid niet op orde is, zodat er locatie specifieke informatie beschikbaar komt.

Figuur 2: Aansluiten thema's



Bron: Rosegaar (2025)

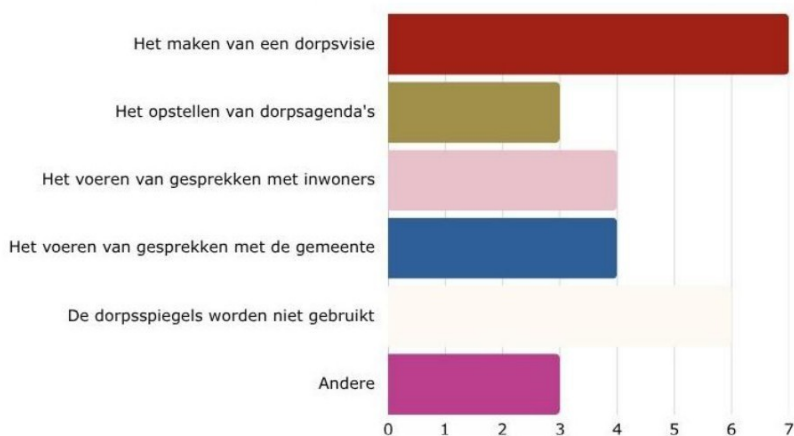
Gebruik van de Dorpsspiegels door het dorp en de gemeente

Wanneer het gaat om het gebruik van de Dorpsspiegel valt de verdeling sterk op: zeven besturen zien dat de Dorpsspiegels door zowel het dorp als door de gemeente goed worden gebruikt, terwijl zes besturen aangeven dat ze door geen van beide worden benut. Ook zijn er drie besturen die aangeven dat ze alleen gebruik bij de gemeente zien. In de toelichtingen worden de verschillende meningen over het gebruik toegelicht. Besturen die weinig of geen gebruik zien, noemen dat het rapport "in de la belandt", dat de respons of representativiteit tekortschiet of dat de informatie te algemeen is om er concreet gebruik van te maken. Aan de andere kant beschrijven positieve reacties dat de uitkomsten terugkomen in dorpsvisies of beleidsteksten, dat de Dorpsspiegels wordt gelezen door inwoners en richting geven aan de activiteiten in de dorpen.

Uit de antwoorden op de vraag
waarvoor

Plaatselijk Belang de Dorpsspiegel gebruikt, komt een duidelijk beeld naar voren. Het maken van een dorpsvisie is het meest genoemd, vaak in combinatie met gesprekken met de gemeente, gesprekken met inwoners en het opstellen van dorpsagenda's of actielijsten. Waar de Dorpsspiegel echt als startpunt wordt genomen, zie je dus verschillende toepassingen die elkaar versterken. Tegelijk geven zes besturen aan dat de Dorpsspiegels niet worden

Figuur 3: Gebruik Dorpsspiegels



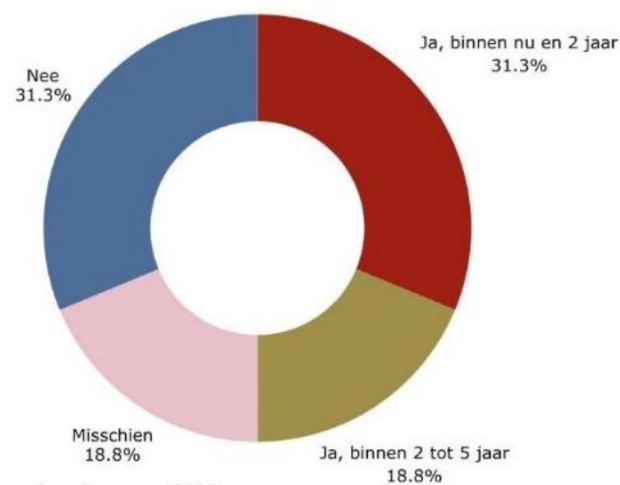
gebruikt (figuur 3).

Bron: Rosegaar (2025)

Ambitie voor een (nieuwe) dorpsvisie

Rond de ambitie voor een (nieuwe) dorpsvisie ontstaat een verdeeld maar helder beeld, zie figuur 4. Vijf besturen van Plaatselijk Belang geven aan dat hun dorp geen ambitie heeft een nieuwe dorpsvisie te maken en hebben ook geen input gegeven over het gebruik van de Dorpsspiegels. Acht besturen hebben wel de ambitie om een (nieuwe) dorpsvisie te maken, waarbij vijf besturen dit op korte termijn willen doen (binnen twee jaar) en drie op de langere termijn (twee tot vijf jaar). Drie dorpen twijfelen nog. In die 'misschien'-groep spelen twee zaken vooral mee: de ervaren bruikbaarheid van de beschikbare data en capaciteit van mensen en middelen om het proces uit te voeren. Zo wordt genoemd dat men 'niet zoveel met de data uit de Dorpsspiegels kan', dat een recent opgestelde dorpsvisie alleen wordt aangepast als er 'opzienbarende vernieuwingen' worden opgedaan met de Dorpsspiegels en dat ondersteuning vanuit de gemeente welkom is omdat het opstellen ervan als een flinke opgave voelt.

Figuur 4: Ambitie nieuwe dorpsvisie



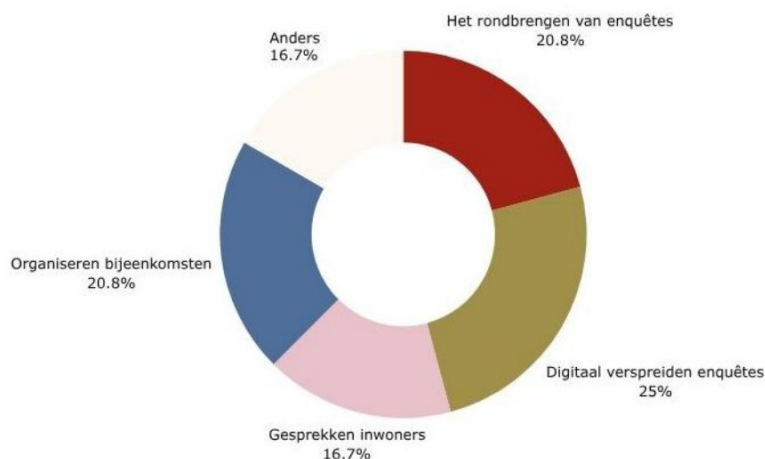
Bron: Rosegaar (2025)

Daar waar een nieuwe dorpsvisie in voorbereiding is, willen de besturen de Dorpsspiegels nadrukkelijk als input gebruiken, op voorwaarde dat een paar randvoorwaarden kloppen. In de toelichtingen klinkt dat Dorpsspiegels in de basis redelijk bruikbaar zijn maar dat er vraag is naar scherper geformuleerde vragen, betere aansluiting op de individuele dorpsagenda's en dat er een hogere respons nodig is om de data effectief te kunnen gebruiken.

Hulp bij het uitvoeren van de Dorpsspiegels

Bij de vraag of Plaatselijk Belang wil helpen bij toekomstige Dorpsspiegels ontstaat een genuanceerd maar positief beeld: drie besturen geven aan te willen helpen, tien kiezen misschien en drie geven aan niet te willen helpen (figuur 5). De toelichtingen op de keuzes laten goed zien waarom men op deze manier antwoordt. Wie 'ja' invult, kiest vrijwel altijd voor een actievere rol: met name het ophalen van verdiepende informatie via gesprekken met inwoners en het organiseren van bijeenkomsten komt hier naar voren. De grote middengroep met 'misschien' neigt naar laagdrempelige inzet. Digitaal verspreiden van enquêtes is hier het vaakst genoemd, gevolgd door het rondbrengen ervan.

Figuur 5: Hulp bij het uitvoeren



Bron: Rosegaar (2025)

Open suggesties

Bij de open suggesties klinkt vooral het verzoek om de Dorpsspiegels nog meer in samenwerking met Plaatselijk Belang te maken. Besturen willen vooraf meebepalen welke onderwerpen ertoe doen en zien kansen om doelgroepen gericht te betrekken via verenigingen en vertrouwde plekken in het dorp. Tegelijk klinkt de wens naar uitnodigende en begrijpelijke communicatie, afgestemd op leeftijdsgroepen en leefomstandigheden, zodat meer mensen zich herkennen in de vragen en daadwerkelijk reageren.

3.5 Benchmarkanalyse

Met deze benchmarkanalyse zijn drie instrumenten die elders in Nederland de ervaren leefbaarheid meten geanalyseerd: de Leefplekmeter, het Burgerbelevingsonderzoek in Meppel en het Rotterdams Wijkprofiel. Er is gekeken naar de methoden die deze instrumenten hanteren en naar de inhoud van de data die deze instrumenten genereren. Ook is de inhoud van de data die wordt gegenereerd met deze instrumenten vergeleken met de inhoud die wordt gegenereerd met de Dorpsspiegels.

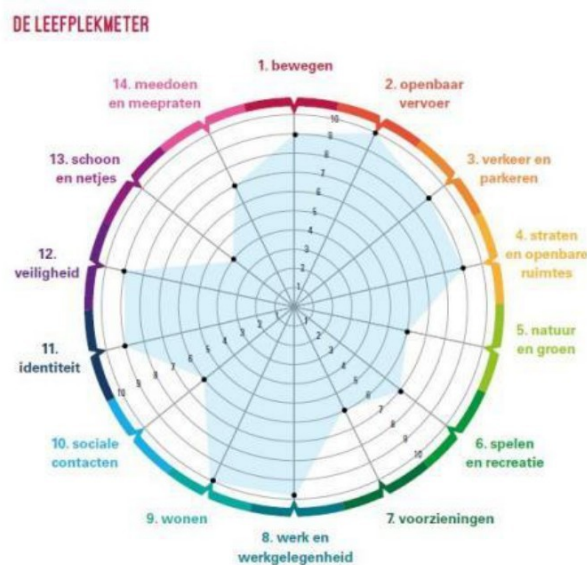
3.5.1 Methoden

Leefplekmeter

De Leefplekmeter is de Nederlandse variant op de Schotse 'Place Standard' en is ontwikkeld door Pharos, Platform31 en het programma GezondIn. Het instrument is als werkboek en pdf gratis beschikbaar. Gemeenten, GGD's, woningcorporaties en wijk- of dorpsraden kunnen de Leefplekmeter zelf inzetten, eventueel met ondersteuning of training door Pharos of de GGD.¹

Het instrument werkt met 14 thema's die allemaal te maken hebben met de relatie tussen de omgeving en het welbevinden van mensen. Deelnemers geven per thema een waardering. Dit wordt gedaan tijdens een wandeling door het betreffende gebied, waarbij verschillende elementen uit de omgeving worden geëvalueerd. Na afloop worden de scores verwerkt in een visueel overzicht: een zogenoemd 'resultatenwiel', waarin alle thema's samenkomen (zie figuur 6). Door het visuele resultatenwiel zijn de resultaten in een oogopslag te zien waardoor er gemakkelijk over de resultaten in gesprek kan worden gegaan.

Figuur 6: Leefplekmeter



Bron: Pharos (2025)

Voordelen: Door met inwoners de wijk in te gaan kom je tot zeer concrete punten voor verbetering van de fysieke omgeving die erg locatie specifiek zijn.

Nadelen: Het resultatenwiel zelf geeft alleen kwantitatieve informatie weer. Tijdens de wandeling zelf is er uiteraard wel ruimte om meer diepgaande informatie op te halen, maar deze informatie moet op een andere manier gedocumenteerd worden.

Burgerbelevingsonderzoek Meppel

Het burgerbelevingsonderzoek van de gemeente Meppel is een uitgebreid onderzoek naar de ervaringen en beleving van inwoners. Een deel van de inwoners ontvangt een brief van de gemeente met daarin een toelichting op het doel van het onderzoek en een persoonlijke inlogcode om de vragenlijst online in te vullen. Voor inwoners die geen toegang tot internet hebben of de voorkeur gaven aan een papieren versie, is het mogelijk om een schriftelijke vragenlijst aan te vragen. In totaal

Pharos hand-out, 2023. Te vinden via [deze pdf](#).

hebben ongeveer 1400 van de in totaal ruim 35.000 inwoners van de gemeente Meppel de vragenlijst ingevuld.

Voordelen: De vragenlijst is uitgebreid waardoor de stand van zaken betreft een groot aantal verschillende aspecten gemonitord kan worden. Ook kan in de brief het doel van de vragenlijst aan de bewoners duidelijk worden gemaakt.

Nadelen: Het aantal inwoners dat de vragenlijst invult is laag.

Rotterdams Wijkprofiel

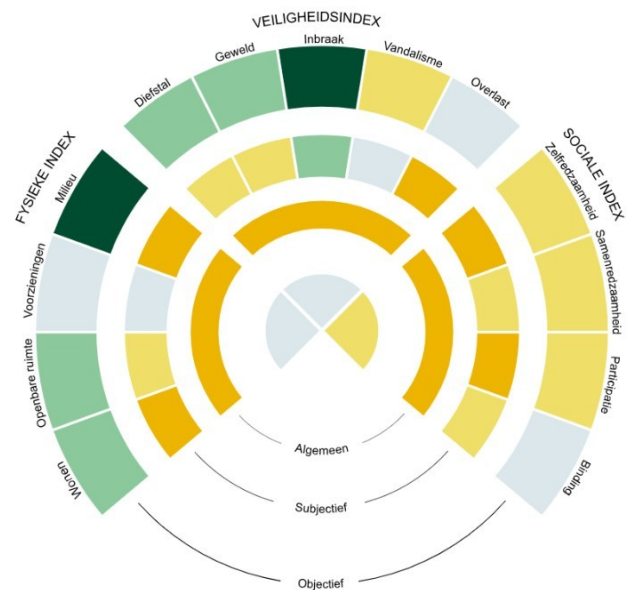
Het Rotterdams Wijkprofiel is een monitor die voor alle 14 gebieden en 71 wijken in Rotterdam laat zien hoe het staat met de sociale, fysieke en veiligheidssituatie in de wijk.² De scores zijn gebaseerd op twee soorten gegevens: objectieve indicatoren en bewonersbeleving. De objectieve indicatoren zijn meetbare feiten en cijfers uit gemeentelijke en landelijke registraties, zoals bevolkings- en woningbestanden, gegevens over veiligheid en leefomgeving. Voorbeelden zijn indicatoren over woningvoorraad, WOZ-waarde, overbezetting van woningen en andere contextcijfers per wijk. De bewonersbeleving is de uitkomst van periodieke enquêtes onder Rotterdammers, waarin zij aangeven hoe zij hun wijk ervaren op het gebied van veiligheid, sociale samenhang en de fysieke omgeving.

Het Wijkprofiel wordt iedere twee jaar, sinds 2014, samengesteld op basis van data van het voorgaande jaar. Het Wijkprofiel 2022 is dus gebaseerd op data uit 2021.³

Voordelen: Het Rotterdams Wijkprofiel brengt objectieve cijfers en de beleving van bewoners samen in één overzicht, waardoor gebruikers op één plek een uitgebreid beeld van de wijk krijgen. Doordat het profiel bovendien om de twee jaar wordt geactualiseerd, blijft de informatie relatief actueel en goed bruikbaar voor sturing en monitoring.

Nadelen: De uitkomsten zijn samengevat in brede thema's en indexcijfers. Daardoor gaat detail verloren en blijft de achterliggende mening van bewoners minder zichtbaar: het instrument laat vooral zien hoe een wijk scoort, maar minder goed waarom bewoners iets vinden.

Figuur 7: Rotterdams Wijkprofiel



Bron: Wijkprofiel Rotterdam (2025)

² Wijkprofiel Rotterdam, Rotterdam. 2024. <https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2024/rotterdam>.

³ Wijkprofiel Rotterdam, uitleg. 2024. <https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2024/uitleg>.

3.5.2 Thema's

De thema's die zijn opgenomen in de Dorpsspiegels zijn wonen, voorzieningen, veiligheid, sociale samenhang, gezondheid & welzijn, fysieke omgeving, relatie met de gemeente en duurzaamheid & energie. Tabel 1 laat zien welke thema's er in de drie andere instrumenten en in de dorpsspiegels naar voren komen.

Tabel 1

	Dorpsspiegels	Leefplekmeter	Meppel	Rotterdams Wijkprofiel
Wonen	✓	✓		✓
Voorzieningen	✓	✓	✓	✓
Veiligheid	✓	✓		✓
Sociale samenhang	✓	✓	✓	✓
Gezondheid & welzijn	✓	✓	✓	✓
Fysieke omgeving	✓	✓	✓	✓
Relatie met de gemeente	✓			
Duurzaamheid & energie	✓			
Participatie & inzet		✓	✓	✓
Identiteit & binding	✓	✓		✓
Groen & recreatie		✓		
Mobiliteit	✓	✓		

Bron: Rosegaar (2025)

De Dorpsspiegels geven een beeld over een groot aantal verschillende thema's. In de Dorpsspiegels zijn meer thema's opgenomen dan in het burgerbelevingsonderzoek in Meppel en het Rotterdams Wijkprofiel. In vergelijking met andere instrumenten, valt op dat de Dorpsspiegels zich onderscheiden door de nadruk op de relatie tussen inwoners en de gemeente en het thema duurzaamheid en energie. Deze onderwerpen komen in andere instrumenten nauwelijks of niet aan bod.

De Dorpsspiegels bevatten daarnaast veel van de 'klassieke' leefbaarheidsonderwerpen, zoals wonen, voorzieningen, veiligheid, sociale samenhang, gezondheid en welzijn, fysieke omgeving en mobiliteit. Op die manier bieden ze zowel inzicht in de harde, ruimtelijke kant van de leefomgeving als in de zachtere, sociale factoren die de leefkwaliteit bepalen.

Wat niet of minder expliciet in de Dorpsspiegels wordt meegenomen, zijn thema's rond participatie en inzet van inwoners, die in de Leefplekmeter, Meppel en het Rotterdams Wijkprofiel wel aan bod komen. Ook onderwerpen als groen en recreatie krijgen in de Dorpsspiegels minder afzonderlijke aandacht, hoewel ze soms indirect aan de orde komen binnen de fysieke omgeving of de leefkwaliteit.

4. Conclusies en aanbevelingen

De afgelopen maanden heeft de gemeente de tijd genomen om de Dorpsspiegels grondig te laten evalueren, met het doel om het instrument goed aan te laten sluiten bij de huidige wensen en behoeften van zowel de gemeente als de Plaatselijke Belangen.

Zowel bestuurlijk, ambtelijk als vanuit de Plaatselijke Belangen is op verschillende aspecten de wens geuit om de Dorpsspiegels te actualiseren. De visies van alle betrokkenen zijn in samenhang bekeken en zorgvuldig tegen elkaar afgewogen. Hieruit volgen concrete aanbevelingen voor de vier onderzochte invalshoeken: inhoud, uitvoering, gebruik en alternatieven.

Inhoud van de Dorpsspiegels

Uit de evaluatie blijkt dat de Dorpsspiegels op dit moment inhoudelijk tekortschieten. De thema's zijn te algemeen en sluiten onvoldoende aan bij actuele vraagstukken. De Dorpsspiegels maken daardoor de belangrijkste verschillen tussen dorpen nauwelijks zichtbaar. De vraagstelling levert niet altijd de gewenste antwoorden op en de vragen missen soms nuance. De thema's in de Dorpsspiegels sluiten niet voldoende aan bij de verschillende doelgroepen in de samenleving; met name voor jongeren is de vragenlijst minder aansprekend.

- *Aanbeveling 1: actualiseer de thema's en de onderliggende vragen van de Dorpsspiegels.*

Het is wenselijk om de inhoud van de Dorpsspiegels te actualiseren, zowel qua thema's als de onderliggende vragen. Daarbij wordt voorgesteld om thema's zoals sociale veerkracht, (verkeers)veiligheid, wonen en duurzaamheid toe te voegen of uit te breiden. Uit de benchmarkanalyse komt naar voren dat thema's als participatie, inzet van inwoners, groen en recreatie missen, het voorstel is om ook deze thema's toe te voegen. Voor een optimale aansluiting op beleidsdoelstellingen adviseren wij per thema het betreffende beleidsdomein te betrekken bij de implementatie van thema's en de actualisatie van de vragen. Dit waarborgt dat de vragen aansluiten bij de informatiebehoefte van beleidsmedewerkers.

- *Aanbeveling 2: overweeg het toevoegen van een module specifiek voor ieder plaatselijk belang.*

De Plaatselijke belangen hebben aangegeven betrokken te willen worden bij de inhoud van de toekomstige Dorpsspiegels. Tijdens de bijeenkomst met Plaatselijk Belang bleek dat in veel dorpen een aantal dorp specifieke zaken spelen. Zo kampt het ene dorp met een onveilige verkeerssituatie en maakt een ander dorp zich hard voor de komst van een café in het dorp. Om de dorpen de kans te geven om specifieke informatie over dergelijke zaken uit te vragen, is het advies om ieder plaatselijk belang de kans te geven om vragen aan te leveren die in een aparte module in de Dorpsspiegel voor het betreffende dorp geïntegreerd kunnen worden.

- *Aanbeveling 3: overweeg om voor jongeren onder de 18 jaar een aparte Dorpsspiegel te maken.*

De thema's in de huidige Dorpsspiegels sluiten onvoldoende aan bij jongeren onder de 18 jaar. Ook maakt de vorm van de huidige Dorpsspiegels het niet aantrekkelijk voor jongeren om de Dorpsspiegels in te vullen. We adviseren om vragen te stellen die aansluiten bij de belevingswereld van jongeren. Ook de vorm (enquête) is onvoldoende aansprekend; kies voor korte, visuele en interactieve middelen om jongeren te bevragen. Deze doelgroep is het beste te bereiken via online platforms zoals sociale media en apps. Dergelijke kanalen, eventueel met behulp van een lokale

influencer, kunnen worden ingezet om jongeren beter te bereiken. De opgehaalde informatie kan apart worden opgenomen in de resultaten van de Dorpsspiegels.

- *Aanbeveling 4: zorg ervoor dat de data van de Dorpsspiegels niet overlapt met online beschikbare data.*

Door te zorgen dat de data van de Dorpsspiegels niet overlapt met al beschikbare online data, wordt dubbele informatie voorkomen. Dit zal ervoor zorgen dat de Dorpsspiegel meer gebruikt wordt door beleidsmedewerkers en Plaatselijke Belangen.

- *Aanbeveling 5: test de validiteit van de data met een proefenquête.*

Het uitvoeren van een proefenquête maakt het mogelijk om de validiteit van de vragenlijst te testen. Zo kan worden vastgesteld of de vragen duidelijk zijn en daadwerkelijk meten wat ze moeten meten, voordat de enquête breed wordt uitgezet.

Uitvoering van de Dorpsspiegels

De uitvoering van de Dorpsspiegels loopt op dit moment tegen enkele grenzen aan. De vorm van de Dorpsspiegels (enquête) is een vrij traditionele onderzoeksmethode. De enquête is tekstgericht, lang en visueel onaantrekkelijk. In de loop der jaren is de respons en daarmee ook de representativiteit van de Dorpsspiegels sterk teruggelopen. Dit komt niet alleen door de vorm, maar ook door de wijze van verspreiding. In het begin werden de Dorpsspiegels persoonlijk bij de inwoners thuisgebracht. Later werden huishoudens per brief uitgenodigd om de enquête digitaal in te vullen (van huis-aan-huis naar digitaal). Daarnaast raakt de data na de uitvoering verouderd omdat de Dorpsspiegels 'slechts' eens per vier jaren worden uitgevoerd. Al deze aspecten samen zorgen ervoor dat de uitkomsten in de loop der jaren steeds minder bruikbaar zijn geworden voor zowel de gemeente als de Plaatselijke Belangen.

- *Aanbeveling 6: kijk opnieuw naar de vorm waarin de Dorpsspiegels worden uitgevoerd.*

We bevelen aan om de vorm waarin de Dorpsspiegels worden uitgevoerd opnieuw te bekijken. De vorm van de vragenlijst en de rapportage kan moderner en meer visueel worden uitgevoerd. Een concrete optie is om bewoners op een kaart te laten aangeven waar in het dorp er onveilige situaties (in het verkeer) zijn. Denk ook aan de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de Dorpsspiegels.

- *Aanbeveling 7: neem maatregelen om de respons en/of de representativiteit te verbeteren.*

Respons en representativiteit zijn als het ware twee kanten van dezelfde medaille. Respons gaat over het aantal mensen dat heeft gereageerd, representativiteit gaat over de mate waarin alle doelgroepen volgens de verwachting hebben gereageerd. De representativiteit van de verkregen data is doorgaans lager als de respons achterblijft. Om de respons en representativiteit te verbeteren worden drie opties gepresenteerd:

Optie 1: De respons kan worden vergroot door de verspreiding van de Dorpsspiegels te ondersteunen met een goede communicatiestrategie. Dit kan met behulp van een onderbouwde 360-graden aanpak waarbij de Dorpsspiegels zowel fysiek als digitaal worden verspreid via uiteenlopende kanalen.

Optie 2: De representativiteit kan worden vergroot door gericht inwoners te selecteren en uit te nodigen voor de Dorpsspiegels. Dit kan bijvoorbeeld met behulp van een steekproef, waarbij uit elke leeftijdscategorie willekeurig een representatief aantal inwoners wordt geselecteerd.

Optie 3: Optie drie combineert de bovenstaande opties. De eerste stap is om zoveel mogelijk mensen te bereiken via diverse kanalen, ondersteund door een doordachte communicatiestrategie. Vervolgens kunnen specifiek de ondervertegenwoordigde doelgroepen gericht worden benaderd met de vraag om deel te nemen aan het onderzoek. Blijven bepaalde groepen daarna nog steeds ondervertegenwoordigd, dan kunnen de antwoorden uit deze groepen een zwaardere weging krijgen. Op die manier ontstaat alsnog een representatieve afspiegeling van de verschillende leeftijdsgroepen.

Het Burgerbelevingsonderzoek Meppel en het Rotterdams Wijkprofiel laten zien dat gerichte steekproeven en persoonlijke uitnodigingen bijdragen aan een betere spreiding van deelnemers. Een vergelijkbare aanpak kan bij de Dorpsspiegels worden overwogen.

- *Aanbeveling 8: overweeg om de Dorpsspiegels eens per twee jaren uit te voeren.*

De huidige vierjarige cyclus zorgt ervoor dat de data uit de Dorpsspiegels op den duur verouderd raakt. Dit is een belangrijke reden waarom beleidsmedewerkers de Dorpsspiegels weinig gebruiken. Daarom wordt aanbevolen om voortaan een tweejaarlijkse cyclus te hanteren, zodat de data actueel blijft. Dit sluit aan bij de praktijk in andere gemeenten, zoals Rotterdam, waar de monitor van de leefbaarheid in wijken sinds 2014 consequent tweejaarlijks wordt geactualiseerd.

- *Aanbeveling 9: integreer de uitvoering van de Dorpsspiegels optimaal in de beleidscyclus.*

Het is raadzaam om in 2027 te starten met vernieuwde Dorpsspiegels en in 2029 een volgende ronde te organiseren. Hierdoor vallen de Dorpsspiegels altijd een jaar vóór de gemeenteraadsverkiezingen, zodat de resultaten kunnen worden gebruikt voor fractieprogramma's en het collegeprogramma.

Naast de Dorpsspiegels beschikt de gemeente Opsterland ook over twee aanvullende werkmethoden: de Doarpspetearen en Doarpsfoto's. De Doarpspetearen worden door zowel beleidsmedewerkers als Plaatselijke Belangen als zeer waardevol ervaren. Het advies is om de Dorpspetearen kort na de Dorpsspiegels te organiseren, zodat de uitkomsten van De Dorpsspiegels in de Doarpspetearen kunnen worden meegenomen. De informatie uit de Doarpspetearen wordt echter nog onvoldoende gedocumenteerd en gedeeld. Het advies is om de resultaten van de Dorpsspiegels en de Doarpspetearen voortaan in één weergave samen te vatten: de Dorpsspiegels. De Doarpsfoto's kunnen geïntegreerd worden in de inleiding van de Dorpsspiegels. Zo worden de Dorpsspiegels, de Dorpspetearen en de Doarpsfoto's geïntegreerd in één overzicht, wat het gebruik ervan zal stimuleren.

- *Aanbeveling 10: maak duidelijk aan inwoners waar de Dorpsspiegels wél en níét voor bedoeld zijn.*

Wees richting inwoners helder over het doel van de Dorpsspiegels en over wat er met de uitkomsten kan gebeuren. Het is belangrijk om uit te leggen dat de resultaten kunnen bijdragen aan beleidskeuzes, maar dat dit niet automatisch betekent dat elk genoemd onderwerp tot vervolgacties leidt. Door vooraf inzichtelijk te maken waarom bepaalde vragen worden gesteld en hoe de

informatie wordt gebruikt, voorkom je dat er verwachtingen ontstaan die niet waargemaakt kunnen worden.

Gebruik

Beleidsmedewerkers maken weinig gebruik van de Dorpsspiegels, mede door de beschikbaarheid van andere databronnen die beter aansluiten op hun informatiebehoefte. Daarnaast zijn niet alle beleidsmedewerkers op de hoogte van het bestaan van de Dorpsspiegels en/of de meerwaarde van het instrument voor hun dagelijks werk. Plaatselijke Belangen gebruiken de Dorpsspiegels wel, maar ervaren dat de inhoud onvoldoende aansluit bij actuele thema's en behoeften.

- *Aanbeveling 10: vergroot het gebruik van de Dorpsspiegels op verschillende manieren*

Zodra de Dorpsspiegels inhoudelijk beter aansluiten bij de dagelijkse praktijk, is de verwachting dat deze meer gebruikt zullen worden voor het maken van beleid. Bruikbaarheid van de verkregen data is daarbij essentieel voor de beleidsmedewerkers en de Plaatselijke Belangen. Daarnaast is de bekendheid van het instrument een aandachtspunt; intern is niet iedereen op de hoogte van het bestaan van de Dorpsspiegels of de mogelijkheden voor toepassing bij beleidsvorming. Dit is te ondervangen door de Dorpsspiegels op te nemen in het inwerkprogramma voor nieuwe medewerkers of deze periodiek terug te laten komen tijdens de teamoverleggen. Ook de borging in de beleidscyclus helpt om de Dorpsspiegels beter te integreren binnen de gemeentelijke organisatie.

5. Bijlagen

5.1 Stellingen focusgroepen

5.1.1 Stellingen focusgroep college van burgemeester en wethouders

1. De Dorpsspiegels laten goed zien hoe inwoners de leefbaarheid ervaren.
2. Mijn portefeuille wordt voldoende meegenomen in de Dorpsspiegels.
3. Mijn ambtenaren nemen de Dorpsspiegels voldoende mee in hun advisering.
4. Informatie over ervaren leefbaarheid moet per dorp beschikbaar zijn.
5. Het is zinvol om te onderzoeken of een ander instrument beter aansluit bij onze behoeften dan de huidige Dorpsspiegels.

5.1.2 Stellingen focusgroep beleidsmanagement

1. De resultaten van de Dorpsspiegels worden ten volle benut bij het maken van beleid.
2. Binnen de gemeentelijke organisatie zijn er duidelijke afspraken gemaakt over hoe en wanneer de gegevens uit de Dorpsspiegels worden gebruikt.
3. Informatie over ervaren leefbaarheid moet per dorp beschikbaar zijn.
4. De inzet van financiële middelen en mankracht staat in verhouding tot de opbrengsten van de Dorpsspiegels.

5.2 Vragen interviews beleidsmedewerkers

5.2.1 Vragen beleidsmedewerkers met ervaring met de Dorpsspiegels

1. Stelling: de dorpsspiegels zijn bedoeld voor PB (dorpsvisie) en voor ambtenaren voor het maken van beleid.
2. Gebruikt u de informatie uit de Dorpsspiegels (weleens) in uw werk?
 - o Indien 'ja': Welke onderdelen of gegevens van de Dorpsspiegel vindt u het meest waardevol en waarom?
3. In hoeverre sluiten de vragen en thema's in de dorpsspiegel volgens u nog aan bij wat leeft onder inwoners en collega's?
4. Welke informatie of thema's mist u?
5. Waarom mist u deze informatie/thema's en hoe zouden ze kunnen bijdragen aan beter beleid?
6. Hoe verhouden de gegevens uit de dorpsspiegels zich volgens u tot andere beschikbare onderzoeken of databronnen (bijv. GGD, CBS, burgerpeiling)? Is er overlap?
7. Komen de resultaten van de Dorpsspiegels overeen met online beschikbare informatie?
8. Komen de resultaten van de Dorpsspiegels overeen met geluiden die u hoort vanuit de samenleving?
9. Wat vindt u van de uitvoering van de dorpsspiegels (bijvoorbeeld de manier van uitnodigen, de rol van Plaatselijk Belangen, bereik van doelgroepen zoals jongeren)? En hoe zou de uitvoering beter kunnen?
10. Welke mogelijkheden ziet u om de resultaten beter te kunnen benutten?
11. Welke vorm van terugkoppeling van resultaten van dit onderzoek spreekt u het meest aan (rapportage, interactieve sessie, anders)?
12. Heeft u nog (niet genoemde) suggesties voor het verbeteren van de Dorpsspiegels?

5.2.2 Vragen beleidsmedewerkers zonder ervaring met de Dorpsspiegels

1. Kende u het concept van de Dorpsspiegels voorafgaand aan dit interviewverzoek?
 - Indien 'ja': hoe kende u de Dorpsspiegels?
 - Indien 'nee': hoe had u graag bekend willen worden met de Dorpsspiegels?
2. Begrijpt u het concept van de Dorpsspiegels nu?
 - Indien 'nee': geef aanvullende uitleg
3. Uit welke bronnen haalt u informatie met betrekking tot (sociale) leefbaarheid in Opsterland?
4. Welke informatie komt niet in deze bronnen voor maar zou wel handig zijn voor uw werk?
5. Welke thema's of vragen zouden volgens u in de Dorpsspiegels aan bod moeten komen?
6. In welke vorm zouden de Dorpsspiegels het best kunnen bijdragen aan uw werk? (rapport, infographic, etc.)
7. Wat zou u nodig hebben om de resultaten van een dorpsspiegel daadwerkelijk in uw werk te gebruiken?
8. Wat vindt u belangrijk bij de uitvoering (bijvoorbeeld manier van uitnodigen, rol van Plaatselijk Belangen, bereik van doelgroepen zoals jongeren)?
9. Welke vorm van terugkoppeling van resultaten van dit onderzoek spreekt u het meest aan (rapportage, interactieve sessie, anders)?
10. Heeft u nog (niet genoemde) suggesties voor het verbeteren van de Dorpsspiegels?

5.3 Enquête Plaatselijk Belang

1. Namens welk Plaatselijk Belang vult u deze enquête in?

.....

2. De gemeente Opsterland onderzoekt de ervaren leefbaarheid in de dorpen en presenteert de resultaten in de Dorpsspiegels. Voert uw Plaatselijk Belang zelf nog andere onderzoeken uit?

☐ Ja

☐ Nee

3. Met welk doel voert uw Plaatselijk Belang deze onderzoeken uit? Welke thema's komen hierin aan bod?

.....

4. Vindt u dat de Dorpsspiegel van uw dorp voldoende de stem van de inwoners weergeeft? Licht uw antwoord toe.

☐ Ja

☐ Gedeeltelijk

☐ Nee

5. Licht uw antwoord op de vorige vraag toe

Toelichting:

6. Worden volgens u alle doelgroepen in het dorp voldoende bereikt met de vragenlijsten (bijv. jongeren, ouderen, buitengebied)?

☐ Ja

☐ Gedeeltelijk

☐ Nee

7. Welke doelgroepen worden er volgens u niet (voldoende) bereikt met de vragenlijsten?

Toelichting:

8. In hoeverre sluiten de thema's en vragen van de Dorpsspiegels aan bij wat er leeft in uw dorp.

☐ Goed

☐ Redelijk

☐ Matig

☐ Slecht

9. Waarom sluiten de thema's en vragen redelijk/matig/slecht aan bij wat er leeft in uw dorp? Welke thema's en vragen ontbreken er?

Toelichting:

10. Worden de resultaten van de Dorpsspiegel volgens u voldoende gebruikt (a) door uw dorp en (b) door de gemeente in beleid? Licht uw antwoord toe.

☐ Ja, beide

☐ Alleen door het dorp

☐ Alleen door de gemeente

☐ Nee, onvoldoende

11. Licht uw antwoord op de vorige vraag toe.

Toelichting:

12. Waarvoor worden de Dorpsspiegels binnen uw Plaatselijk Belang gebruikt?

- ☐ Dorpsvisie
- ☐ Prioritering van de agenda van Plaatselijk Belang (dorpsagenda/actielijst)
- ☐ Gesprekken met inwoners
- ☐ Gesprekken met de gemeente
- ☐ De Dorpsspiegels worden niet gebruikt
- ☐ Anders, namelijk...

13. Heeft uw dorp de ambitie om een (nieuwe) dorpsvisie te maken?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Misschien

14. Geven de Dorpsspiegels goede input voor het maken van een dorpsvisie? Waarom wel of niet?

Toelichting:

15. Zou uw Plaatselijk Belang willen helpen met het maken van toekomstige Dorpsspiegels?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Misschien

16. Als de Dorpsspiegels in hun huidige vorm blijven bestaan, op welke manier zou uw Plaatselijk Belang (eventueel) willen bijdragen aan het maken van toekomstige Dorpsspiegels? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Rondbrengen van enquêtes
- ☐ Digitaal verspreiden van enquêtes
- ☐ Verdiepende informatie ophalen bij inwoners door het voeren van gesprekken
- ☐ Verdiepende informatie ophalen bij inwoners door het organiseren van een bijeenkomst
- ☐ Andere

17. Heeft u (aanvullende) suggesties voor efficiëntere en effectievere Dorpsspiegels in de toekomst.

.....

5.4 Vragen bijeenkomst Plaatselijk Belang

Inhoud

- Velen van jullie hebben aangegeven dat de onderwerpen verkeer, veiligheid, contact met burens, voorzieningen en duurzaamheid ontbreken. Wat zou er precies over deze thema's moeten worden uitgevraagd?
- Zouden er verschillende vragen gesteld moeten worden aan verschillende dorpsbewoners? Zo ja, welke vragen zouden dan aan welke groepen dorpsbewoners gesteld moeten worden?

Uitvoering

- Hoe zou de informatie bij de dorpsbewoners moeten worden opgehaald? Is een enquête een goede methode?
- De meeste PB's gaven aan dat jongeren en bewoners uit het buitengebied nauwelijks worden bereikt. Hoe zouden deze groepen wél bereikt kunnen worden?
- Een groot deel van de PB's gaf aan (eventueel) te willen helpen met het (digitaal) verspreiden van enquêtes of het aangaan van gesprekken met dorpsbewoners. Hoe staat uw PB hierin, en welke tijdsinvestering zou haalbaar zijn?

Gebruik

- Een deel van de PB's gaf aan de resultaten van de Dorpsspiegels te gebruiken. Kunnen jullie een beeld schetsen van waarvoor en hoe vaak de resultaten van de Dorpsspiegels door jullie als PB worden gebruikt?
- Hoe kunnen de resultaten van de Dorpsspiegels nog beter bruikbaar worden?
- Hoe kunnen de uitkomsten van eventuele toekomstige Dorpsspiegels het beste gepresenteerd worden? Denk bijvoorbeeld aan een rapport of een meer visuele weergave van de resultaten.

Alternatieven

- Hoe verhouden de Dorpsspiegels zich tot de dorpspetearen en de dorpsfoto's? Zouden deze drie instrumenten naast elkaar moeten blijven bestaan?
- Hebben jullie nog andere (niet genoemde) ideeën voor een eventueel alternatief op de Dorpsspiegels?

Rosegaar | verbinders van mens & ruimte

Gasgracht 2, 7941 KE Meppel

info@rosegaar.com

085-8887471

Datum:

10 december 2025

Auteurs:

